

DOI 10.36074/logos-13.03.2026.032

МОВНА ПОЛІТИКА В КИТАЙСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ: СОЦІОЛІНГВІСТИЧНИЙ ВИМІР

Руда Наталія Вікторівна¹, Жукова Катерина Євгенівна²

1. кандидат філол. наук, доцент, завідувач кафедри східних мов

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, УКРАЇНА

ORCID ID: 0000-0003-1776-3816

2. кандидат філол. наук, доцент, доцент кафедри східних мов

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, УКРАЇНА

ORCID ID: 0000-0002-3893-0129

Мовна політика в Китайській Народній Республіці є найважливішим інструментом формування національної та соціальної ідентичності. У соціолінгвістичному аспекті мова розглядається не лише як засіб комунікації, але і як символічний ресурс, що бере участь у конструюванні колективної належності. Після утворення КНР у 1949 р. мовна політика була спрямована на подолання діалектної фрагментації та формування єдиного мовного простору. Стандартизація путунхуа стала частиною проекту національної консолідації. Просування загальнонаціональної мови через систему освіти, ЗМІ та державне управління сприяло формуванню надрегіональної ідентичності, заснованої на належності до єдиної китайської нації.

Нормативною основою сучасної мовної політики є «Закон КНР про загальноповживану усну та письмову китайську мову» (中华人民共和国国家通用语言文字法), ухвалений 31 жовтня 2000 р. та переглянутий 27 грудня 2025 року [1]. Відповідно до ст. 1, закон спрямований на упорядкування та стандартизацію загальноповживаної усної та письмової китайської мови з метою ефективнішого використання ролі національної спільної мови та писемності в суспільному житті, сприяння економічному та культурному обміну між етнічними групами та регіонами, зміцнення почуття спільності китайської нації та підвищення культурної впевненості. Ст. 2 закріплює, що загальноповживана усна та письмова китайська мова включає путунхуа (засновану на пекінській вимові) та стандартизовані ієрогліфи. Ст. 3–4 підкреслюють обов'язок держави просувати путунхуа та створювати умови для її повсюдного засвоєння.

Одночасно законодавство закріплює принцип мовного різноманіття. Згідно зі ст. 8 зазначеного закону, всі етнічні групи мають свободу використовувати та розвивати власні усні та письмові мови. Це положення корелює зі ст. 10 Закону КНР про регіональну національну автономію (中华人民共和国民族区域自治法) (1984, ред. 2001) [2], де зазначається, що органи самоврядування автономних районів зобов'язані гарантувати свободу використання та розвитку мов національних меншин. Крім того, ст. 49 цього закону передбачає заохочення взаємного вивчення мов за обов'язкового засвоєння путунхуа як засобу міжетнічного спілкування.

Із соціолінгвістичної точки зору, володіння стандартною мовою розширює доступ до освіти, адміністративної сфери та престижних професій. Таким чином, стандартна мова стає маркером статусу та модернізаційної ідентичності.

Водночас процеси мовної уніфікації в КНР вступають у складні відносини з регіональними та етнокультурними ідентичностями. Незважаючи на активне просування путунхуа як загальнонаціонального стандарту, регіональні варіанти (方言), такі як кантонський (粵), уський (吳) або мінський (閩), продовжують виконувати функцію маркерів локальної та культурної належності. У мегаполісах півдня Китаю, насамперед у Гуанчжоу, кантонська мова зберігає позиції у повсякденній комунікації та медіапросторі, що періодично викликає суспільні дискусії про співвідношення регіональної та державної мов [3], [4].

Отже, мовна політика КНР виступає механізмом соціального конструювання ідентичності на двох рівнях: вона зміцнює загальнонаціональну ідентичність через уніфікацію мовного простору й одночасно трансформує регіональні та етнокультурні форми належності, перерозподіляючи символічні ресурси між мовними спільнотами. Розгляд цієї політики крізь призму соціолінгвістики дозволяє виявити її роль у формуванні соціальної ієрархії та сучасних моделей колективної самоідентифікації.

Однак на практиці розширення сфери обов'язкового застосування путунхуа, особливо в шкільному навчанні, нерідко призводить до скорочення функціонування мов меншин і, як наслідок, регіональні та етнічні мови дедалі частіше обмежуються сферою приватного спілкування та культурної репрезентації [5].

Таким чином, мовна політика КНР демонструє подвійну динаміку: юридично закріплений принцип мовного різноманіття поєднується з фактичною пріоритетизацією стандарту. Це створює простір для напруги між національною інтеграцією та збереженням локальних ідентичностей, що

섹션 20.

PHILOLOGY AND JOURNALISM

робить мовне питання важливим чинником соціального конструювання належності в сучасному китайському суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] 中华人民共和国全国人民代表大会常务委员会. (2025, December 28). 中华人民共和国国家通用语言文字法. 人民网—人民网. <https://cpc.people.com.cn/n1/2025/1228/c64387-40633780.html>
- [2] 玉屏侗族自治县融媒体中心. (2024, June 28). 《中华人民共和国民族区域自治法》全文. 玉屏网. <https://www.yyp.gov.cn/contents/2024/06/28/receive-e7ec7b2b-a845-4239-9292-b26809f8b108.html>
- [3] 广东最生活. (2025, July 25). “本地捞”越来越多? 我是广东人, 但我不会说粤语..... 南方+. <https://www.nfnews.com/content/lyKmmQkP65.html>
- [4] 新明日报 / 联合早报. (2026, January 21). “守护粤语”首次被列入广州政府工作报告. 联合早报. <https://www.zaobao.com.sg/news/china/story20260121-8133022>
- [5] 中国民俗学网 民俗学论坛. (2026). 标题未知 [Chinese folklore forum thread]. 检索于 21 February 2026, 从 <https://www.chinafolklore.org/forum/viewthread.php?tid=3548&page=1&authorid=269>